

documentació llatina, amb tots els senyals d'arrelament des de temps reculats. En canvi el fr. *plage* és un manlleu evident, i l'oc. *plaja* (mod. *plajo*) és almenys en part d'arrelament dubtós, com sigui que no en duen documentació medieval Rayn. ni el PSW, i si figura en el PDPF això solament pot fundar-se en algun cas escadusser trobat per Levy a darrera hora, que potser no és més que el cas de *plagia* en un text b.-ll. de 1250: tanmateix mediterrani i, és més, de Narbona, quasi català.

En castellà mateix, com en portugués, ja la manca de palatalització de PL- ens fa dubtar de l'autoctonia, almenys en el Nord; i realment les dades en tots dos idiomes ragen escasses i més aviat tardanes; en cast. no figura en cap text medieval, amb l'única excepció del poema citat, relativa a Gibraltar-Algesires; apareix sí ja en una relació de 1492 i sovint des de fi S. xvi. Està descartat, però, que en aquestes llengües sigui manlleu de l'italià, i encara més de la llengua d'oc, però sembla que la rebrien de l'ús mossàrab d'Andalusia i de l'Algarve. També la presència primerenca del mot en un doc. de 1420, que situa un fet «en el puerto o *playa* de Màliqua» (Màlaga) pot pendre's com a testimoni de la vella presència en la costa andalusa, tant o més que d'influència catalana, per més que es tracti de negociacions amb Castella encaminades a dur la nostra esquadra a l'atac dels granadins (*BABL* v, 296); en fi en les *Guerras de Granada* del murcià Pz. de Hita (1615) es lleixeix «aunque la mar de Vera es *playa*, tiene muy buenos desembaraderos muy cerca, como son el puerto de las Águilas», en el qual, però, sembla que *playa* sigui adjectiu. En conclusió sembla que només és antic en català, italià i mossàrab.

Com que en el DCEC/DECH vaig tractar a fons, amb més documentació castellana, i amb tota la bibliografia i plena argumentació, de la qüestió etimològica del nostre mot, no caldrà que aquí ho repetim tot, però sí els fets i punts essencials. En el sentit romànic *plagia* ja es troba clarament en St. Isidor, on tanmateix és un neutre plural: «pelagus autem est latitudo, mare sine litore et portu; graeco nomine, ἀπό τοῦ πλαγίου, hoc est a latitudine dictum, unde et *plagia*, eo quod sint importuosa» (*Etym.* XIII, § 16, 10). Això a part, Sant Gregori, en l'any 600, parla de la *Plaia* de Nàpols, i altres autors de la llatinitat tardana porten *plagia* ja com a femení singular, si bé en un sentit no del tot explícit, però així com així topogràfic («statio est quam *plagiam* dicunt» en Servi; en termes anàlegs l'itinerari d'Antoni i unes notes Tironianes).

En el Migdia d'Itàlia la documentació de *plagia* es torna sovintejada ja en l'Alta E. Mj., des de 779, sense interrupció fins a l'època romànica. Val a dir que en els més antics d'aqueixos textos el sentit és més aviat 'vessant, faldar de muntanya' 'pendent suau', i se sol referir a costeres o flancs de les serres (sovint *plaga montis*); d'altres cops sembla tractar-se d'una esplana da descoberta a l'interior del país (*curia in plaga publica*, en docs. de 1121 i 1127). És encara en aquest sentit orogràfic que l'usava Boccaccio: «La valle era di

giro --- mezzo miglio, intorniato di sei montagnette --- le *piagge* delle quali montagnette, così digradando giù, verso 'l piano discendevano, come ne' teatri vegiamo dalla lor sommità i gradi, infino all'infimo, venire ---; ed erano queste *piagge*, quante alla piaga del mezzogiorno ne riguardavano, tutte di vigne, di ---» (*Decam.* vi, § 10, 1961, 407.8, 11); els traductors cat. de 1429 no gosaren canviar-ho gaire, deixant-hi *la plaja de la qual muntanyeta --- aquestes plagas ---*, 378.6f.), tot i que es tracta d'una vall en els afores de Florència, i és insegur que aquesta acc. hagi estat mai gaire genuïna en la nostra llengua. De tota manera, ni en el S. d'Itàlia, no trigà gaire a sorgir l'acc. isidoriana i romànica de 'costa planera', documentada a les riberes de Campània des de 996.

Una especialització de sentit ben semblant tenim en el ll. cōSTA, pròpiament 'costat, costellam', que d'aquí va passar a 'pendent, costa' i per altra banda 'ribera de la mar'.

Fou bàsic el treball d'Aebischer (*VRom.* I, 225-234) que exhumà aquesta i més documentació. Ja ell es decanta bastant a creure en l'etimologia que accepto ací i en l'obra castellana. Rebutjo en canvi la idea de Gröber, Spitzer, Bloch, Gamillscheg (i en part àdhuc Aebischer i M-Lübke) que vingui d'un derivat del ll. *PLAGA* 'paratge, comarca'. No sols com a poc satisfactòria semànticament i més hipotètica pel derivat, sinó perquè *PLAGA* no ha deixat gens (o ben poc i discutible) de descendència romànica. En fi *πλάγια* és freqüent com a NL a Grècia, *plági* o *pláyi* (< *πλάγιον*) tenen el sentit de «terreno da pascolo in pendio» en el grec de Calàbria, i *plaiο* «estensione aperta di terra» es troba en antics docs. de Bari. Rohlf's, en aquest terreny, autoritzadíssim, ha acceptat doncs aquesta etimologia (decidint Wartburg a rectificar Bloch en aquest sentit en la seva ed. pòstuma).

Es poden tenir en compte també certes formes balcàniques i del NE. d'Itàlia que corroboren l'origen grec: roms. *plaiü* 'pujol', 'vessant de muntanya', 'prat', 'costa, platja', *splaiü* 'moll', sbcr. *plág* 'planell al peu d'una serra', Veglia *plui*, Belluno *piai* 'pendent'. En relació amb els quals poden estar certes formes dels Grisons, i una sèrie de derivats castellans relatius a orografia intra-continental sobre els quals m'explico detingudament ja en *AJLC* I, 9, 28, i més en el *DECH* IV, 575b31-55, 576a16-41 i nn. 5-6. Veg. sobretot el nostre article *esplaiar* (*ESPAI*), essencial en aquest punt.

DERIV.: En especial relació amb això últim: *Plajal* 'vessant' o bé 'veral, paratge' en el Baix Vallespir, en tot cas lluny de la costa: «aquell *plazaló* de vinya» Montesquieu d'Albera; «quan diem el camí de *Tatzó* volem dir tot el *plazál* de *biyyax* a cada costat del camí» St. Andreu de Sureda; encara que *lax plazàs* d'En Grau són vora el curs mitjà de la ribera de Sureda, aquesta «ribera» a penes porta aigua, si no hi ha una avinguda, per tant és orogràfic: «Hi ha un *plazál* de vinya a la vora del riu» Ceret (1959). Sembla que quelcom d'això s'estén àdhuc fins a l'Emp.: *plajar* v. intr. 'acumular-se, estanyar-se': a Riumors,